

Irudia: Ibai Gandiaga

Arkitektura postmodernoak entzun, eta zer datorkizu burura?

Aldaketa, 70eko hamarkadaren bukaeran emandako iturri aldaketa. **Arkitektura modernoaren aita izan zirenen ideien defentsari eutsi behar ote zitzaion zalantzan jartzen da lehendabizikoz eta, horrek, itzelezko aldaketa ekarri zuen.**

Beraz, bai, aldaketa esango nuke nik. Postmodernitateak aldaketa hitza dakar inplizituki atxikia, iturburuaren aldaketa, pentsamolde aldaketa, helburu aldaketa. Postmodernitateak ez du izena hartzen modernitatearen ondorengo mugimendua izateatik baizik eta bere oinarrian aurrekari den mugimenduarekiko dakarren aldaketagatik.

Mugimendu filosofikoaren hasiera Jean François Lyotard-en *La condition postmoderne* liburuarekin (1979) zabaltzen bada ere, arkitekturaren, Postmodernitatearen hastapenak lehenago azaltzen dira, hori argi dago. Modernitateak, Ilustrazioaren oinordetza den moduan, eskuragai dituen baliabide guztiez baliatzen da bere aburuz helburu unibertsalak diren horiek lortzearen; Postmodernitateak, ordea, kolokan jartzen ditu; Mugimendu Modernoak bilatzen duen utopiaz bereizi egiten da guztiz; gauzak modu bakar eta absolutu batean adierazteko ideiaz aldatu egiten da, alegia. Postmodernitatearen ikuspuntutik **errealitatea ñabarduraz beteriko ezaguera bat da.** Jacques Derrida filosofoak zioen moduan **ezagueraren izaera menderaezina da.**

Esandako guztia ondo ulertzeko beharrezkoa da garaian, mugimenduaren hasieran, gizartean izandako hainbat aldaketa kontuan izatea; izan ere, giza zientzien esku (antropologia, soziologia, psikologia...) errealitatearen konplexutasunaren ideia indartu egiten delako. Horrek guztiak azpimarratu zuen ezen ilustrazioaren helburu eskurazekin erlatibizatu behar zirela, eta, ondorioz, ereduaren planteamendu berri baten beharra sortzen da. **Mugimendu Modernoa dogmatikoa den bitartean, Postmodernitateak historia berreskuratzeko deia egiten du, kulturaren izaera askea eta ludikoa zabalduz, jarrera heterodoxoa aurkezten du modernoaren ortodoxiaren aurrean.**

“Oraindik orain postmodernoak gara!”

Javier Cenicacelayarekin solasean

Edu Sola eta Nerea Tirado *

Gugandik gertuen dugun arkitekturaren lehenaldiaren eboluzioaz hitz egiteko batu ginen Javier Cenicacelayarekin eta berak ez omen du dudarik, postmodernoak gara. dudarik gabe, jarrera heterodoxoa aurkezten jarraitzen dugu modernoek defendatutako ortodoxiaren aurrean.

Zelan bizi zen Postmodernitatea Euskal Herrian?

Estatu mailan, esan daiteke, Francoren diktadura oraindik bizirik bazegoen ere, eragin txikia izan zuela horrek arkitektura postmodernoaren garapenean. Orduan, kezka bestelakoak ziren, nabarmenagoa zen ekonomiak eskatzen zuen eredu aldaketaren eragina esaterako.

Hemen, Euskal Herrian, mugimendu postmodernoak izan zuten bai, nola-halako eragina. Izan ere, oihartzun mundiala izan zuten arkitektoak genituen gure artean. Landutako estiloaz hitz egiteko orduan, Ingalaterra eta AEBko ereduaz baino gehiago, Italian batez ere, Grassik eta Rossik ezarritako lengoaia historizistaz egin beharko genuke, azken finean Bartzelona eta Madrilen giro hori arnasten baitzen. Izenak, ziurrenik aski ezagunak izango dira: Garai, Ustarroz & Iñiguez eta Linazasoro datozkit burura...

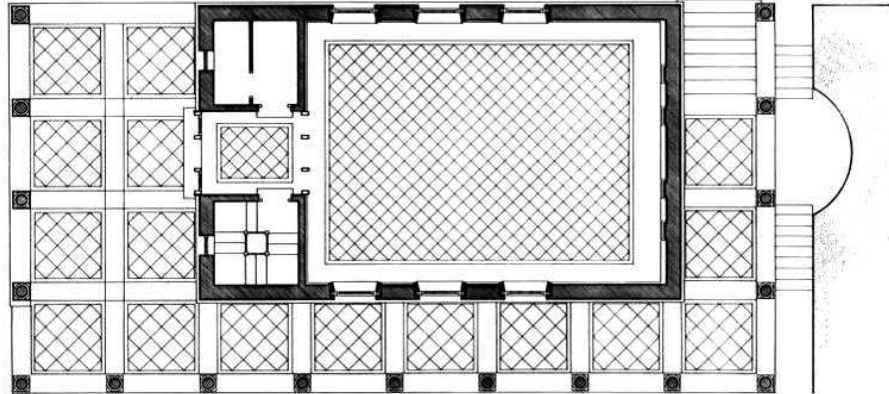
Baina Postmodernitateaz ari bagara, eta Euskal Herrian mugimenduak izandako eraginaz, ez bakarrik lurralde mailan izandako garrantziagatik baizik eta mundu osoan izandakoagatik, **Guggenheim efektua aipatu beharko genuke; mugimenduaren zabaltze formalaren adierazgarri nabarmenena.**

Euskal Herriari buruz ari garela, nola bizi izan zenuen zuk, Donostian antolatutako “Arkitektura Astea”?

Oso esperientzia polita eta interesgarria gertatu zen hura, Gaur, agian, ohitura eta erraztasun handiagoak existitzen dira halako ekitaldiak antolatzeko baina arrazoi horrexegatik, benetan samurtasunez oroitzen naiz bertan bizitakoaz. Garaik eta Linazasorok benetan lan paregabea egitea lortu zuten. Bertan munduko goreneko postuetan eta modan zeuden arkitekto inportanteenak batzea lortu zuten, ezohiko ekitaldia izan zen!

Eta *Composición Arquitectónica* aipatzen baldin badugu?

Proiektu oso pertsonala eta arreta handiz eginikoa izan zen, behintzat niretzat, arrakasta handiko aldizkariekin lehiatuzko inolako intentziorik gabe hasitako esperientzia.

Musquizgo landa-zentroa. Javier Cenicacelaya eta Iñigo Saloña. 1985-1987.

Xedea beste bat zen momentu horretan guretat, ez genuen beste argitalpenek bideratutako norgehiagokan sartzeko premiarik. Baziren kalean, puntako arkitekturaren adibideak jasotzen zituzten aldizkariak, baina, guk beste ildo ezberdin batetik jo nahi genuen. Arkitekturaren historian baztertutako, edo ahaztutako, lanak samurtasunez aztertu nahi genituen; baita modan zeuden eraikinak eta arkitektoen lanak ere, nola ez! Baina, *sosegutik*, horixe da hitza.

Tamalez proiektua bertan behera utzi behar izan nuen AEBra joan nintzenez.

Postmodernitatea hil egin al da?

Postmodernoak gara; oraindik orain postmodernoak gara **dudarik gabe**. Egungo kezkek ez datoz bat hasierakoekin, hori nabarmena da, **gaur, ingurumenaz eta ekonomiaz kezkatzen gara batik bat; krisi filosofikoa biziraupenaren diskurtsoan oinarritzen da**, baina zeharo postmodernoak gara!

Arkitekturan, Postmodernitatean murgilduta jarraitzen dugula errealitate hutsa da, hain da bistakoa errealitate hori, non ereduak nonahi topa ditzakegun gure inguruan. Eraikitzen den guztia postmodernoa da horregatik ezinbestekoa da, ondo barneratzea hain faltsua dela tenplu erromatar baten frontoia egitea zein Villa Savoye errepikatzea... Baina arkitektura postmodernoa ez da beste garaietako ereduak errepikatzea soilik, hau esaten dut, askotan, horrekin lotzen dugulako; sariketetan aurkezten diren render-*ez* beteriko proiektu horiek guztiak ere, postmodernoak dira!

Postmodernitateak gaur egun bizirik dirauela behin argituta, eta beraz heterodoxiaz baliatzen garelako forma/geometria/materialitate kontzeptuei buruz dihardugunean, zein da, zure ustez, gaur, arkitekturaren norabidea? Arkitekturaren handikeria teknikoaz edo ekonomikoaz hitz egin beharko genuke?

Hemen, aipatuko nuke, hirien harrokeriaz ari garela gehienbat. Hiriek arkitektura erabiltzen dute glamourra lortzearen, bai eraikinak eginez bai azkeneko hiri plangintzen bitartez. Eta handikeria hori eurotan edo dolarretan neurtzen da. Esan beharra dago Guggenheimek suposatu duen publizitate kanpaina ordainezina dela, beraz egin ditzagun zenbakiak! Tamalez edo zorionez, irudiz beteriko mundu ikonografiko batean bizi gara eta **sinboloen mundu hau Postmodernitatearen oinordetza besterik ez da**. Nora zuzentzen gaitu arkitektura

sinbolikoaren diskurtsoak? Guggenheim efektuaz hitz egitera nahi eta nahi ez. Gaur, hiri bakoitzak bere Guggenheim partikularra izan nahi du. Eraikina hiriaren irudi bat besterik ez da. Bilboko Guggenheim eraikinaren kasuan, ezin uka daiteke Gerhyk izandako marketing arrakasta; izan ere, Bilbok duen publizitate ikonorik inportanteena museoa bera baita.

Gure mugetatik kanpo Europako eta mundu osoko beste hirien kasuak bertantxe dauzkagu aztergai, Dubai eta Txina adibidez. Azken urteotako ekonomi oparaldiaren beherakada bortitzak etorkizun ez hain eroso baten ateetan uzten gaitu gaurkoan, ikusiko dugu bederen nola konpontzen den egoera hau! Datuek moderazio jarrera bat eskatzen dute, argi dago. New York Times egunkarian 2008ko abenduaren 19an agertutako artikulu baten izenburuak zioen moduan, *"it was fun till the money ran out"*. Orain, askok, eskuak burura eramaten dituzte...

Bitartean krisi ekonomikoa bertan dela arkitektura ere krisian dago eta, ondorioz, **Guggenheim efektua ere krisian dago**. Ondo entzun duzue, Guggenheim efektua krisian dago. Desesperazioz, **ohartzeko gara, arkitektura, botere ekonomikoaren adierazgarri den lengoia ikonografiko bat besterik ez dela**. Arrazoiak, zein diren galdetuko didazue, **ziur asko, gizarteak duen ideia unibertsalen falta**.

Bukatzeko, uste al duzu Postmodernitateari ospe txarra darraiola?

Bai, egia da, desairez hitz egiten dugu askotan Postmodernitateaz.

Postmodernitateak estutasun sentimendu bat dakar berekin, nahi eta nahi ez. Postmodernitatean murgilduta gaude, baina eskolan Modernitatearen ortodoxian heziak izan gara. Zalantzan jartzen dugu gizartearen eboluzioa, baina beste alde batetik ohartzeko gara aurrerapenak izan badirela eta egia dela, etengabe gauzak aldatu egiten direla. **Soziologikoki, psikologikoki Postmodernitatearen seme-alabak gara baina gure sormena**, arkitektoaren sormena, muga horietatik kanpo gelditzen da. Gauzak horrela, zaila izaten da gizarteak eskatzen duen hura ematea, heterodoxian bizi den gizartea, barneratutako gure **ideologiaren oinarriak Modernitatearen hizkuntza ortodoxoan baldin baditu bere sustraiak**.

* Edu Sola eta Nerea Tirado arkitektoak dira.